

Araştırma Makalesi - Gönderim Tarihi: 01.03.2020; Kabul Tarihi: 10.06.2020

ÖNCÜ: 27 MAYIS 1960 ASKERÎ DARBESİ'NİN ARDINDAN ÇIKAN BİR GAZETENİN TARİHİ¹

Meltem ŞAHİN²

Öz

Bu çalışma, 27 Mayıs Askerî Darbesi'nden 3 ay sonra 26 Ağustos 1960 tarihinde yayın hayatına başlayan ve 17 Kasım 1962'de sonlanan Öncü gazetesinin kimliğine odaklanmıştır. 27 Mayıs 1960 tarihinde ordu darbesiyle yönetimin el değiştirmesinin ardından, yeni yönetim, kamuoyuna eylemlerinin meşruiyetini anlatacak, açıklayacak, fikirlerini aktaracak ve geniş toplumsal destek sağlayacak bir araca ihtiyaç duymuştur. Öncü'nün bu ihtiyacın bir sonucu olarak ortaya çıktığı düşünülmektedir. Bu çalışmada, Öncü'nün genel yayın politikası, biçimsel özellikleri, yayımlandığı süreç boyunca incelenmiş, gazetenin 27 Mayıs'ı ve dönemi, Demokrat Parti üyelerini nasıl tanımladığı, Milli Birlik Komitesi üyelerine olan tavrı, siyasal partilere olan yaklaşımı incelenmiştir. Tarihsel tanımlayıcı/betimleyici bir araştırma tasarımı biçiminde sunulan bu çalışmada, Öncü koleksiyonu taranmış, dönemi açıklayan diğer kitap ve belgeler incelenmiştir. Çalışmanın amacı, 27 Mayıs 1960 dönemi ve Öncü üzerinden basın-iktidar ilişkileri bağlamında basın tarihi çalışmalarına katkıda bulunmaktır.

Anahtar Kelimeler: Öncü, 27 Mayıs 1960, Gazetecilik.

Atf: Şahin, M. (2020). Öncü: 27 Mayıs 1960 Askerî Darbesi'nin Ardından Çıkan Bir Gazetenin Tarihi. Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 33, s. 251-274

¹ Bu çalışma, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'ne 2017 yılında sunulan "Öncü: 27 Mayıs 1960 Askerî Darbesi'nin Ardından Çıkan Bir Gazetenin Tarihi" başlıklı doktora tezinin özetidir.

² Dr., Erciyes Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü, meltemshahin@erciyes.edu.tr, ORCID Numarası: 0000-0003-0337-1678.

ÖNCÜ: HISTORY OF A NEWSPAPER FOLLOWING THE MILITARY COUP OF 27 MAY 1960

Abstract

This study focuses on the identity of Öncü a newspaper that started its publication three months after the May 27 Military Coup on (August 26 1960) and ended on November 17, 1962. After the administration changed hands with the military coup on May 27, 1960, the new administration needed a tool to explain the legitimacy of its actions to the public, convey its ideas and provide broad social support. Öncü is thought to have emerged as a result of this need. In this study, Öncü's general publication policy, formal features were examined during the process of its publication. Special attention paid to its stance toward 27 May and the period in general, how it defines the members of the Democratic Party, its attitude towards the members of the National Unity Committee and its approach to political parties. This study is presented as a historical descriptive analysis research design, Öncü's collection was scanned and the related books and documents were examined. The aim of the study is to contribute to press history studies in the context of the press-power relations over the period of 27 May 1960 by examining Öncü.

Keywords: Öncü, 27 May 1960, Journalism.

Giriş

Siyasal iktidar, varlığını koruyabilmek ve sürdürebilmek için toplumsal rıza esası-na dayalı bir biçimde kitlelerin desteğine ihtiyaç duyar. Toplumsal rızanın yaratıl-masında, iktidarın meşruiyetinin sağlanmasında ise basın önemli bir araç olarak çalışır/çalıştırılır. Özellikle ülkede yaşanan büyük siyasal kırılmalarda basının tavrı, bu kırılmalara karşı kitlelerin alacağı yönü de etkileyeceği için basın-iktidar ilişkileri bütünlüklü bir okuma gerektirir. Bu nedenle basın tarihi çalışmaları siyaset, ekonomi, tarih, sosyoloji gibi önemli disiplinlerle birlikte bir bütün olarak ele alınır. Yayımlandıkları döneme tanıklık eden gazeteler, döneme ilişkin siyasal, sosyo-ekonomik ve kültürel yaşamı sunmanın yanı sıra dönemin siyasal iktidarıyla sürdürdüğü ilişki biçimiyle de önemli veriler sunar. Türk basın tarihi bu anlamda büyük bir zenginlik içerir.

Tarihe tanıklık eden gazetelerin yayın hayatına başlamalarında çoğu zaman siyasal koşullar etken olmuştur. Tarihi perspektifte basın incelendiğinde, genellikle iki ana yapıda; ya mevcut siyasete muhalefet etmek için ya da bu siyaseti desteklemek için gazetelerin ortaya çıktıkları görülmektedir. Kamunun 'ne hakkında?' ve 'nasıl?' düşüneceğini yönlendirmede (Bkz. Yüksel, 2001; Erdoğan, 2011) önemli bir araç olan gazetelerin kimliklerinin ve söylemlerinin analiz edilmesinin, siyasal toplumsal bilincin oluşmasında basının etkisinin anlaşılması açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Bir iktidarın meşru görülebilmesi için toplumda genel kabul görmesi önemlidir. Bu nedenle iktidar, meşruiyetini yaratma ve sürekli kılma konusunda çeşitli davranışlarda bulunur ve araçlar kullanır. Basın da bu meşruiyetin sağlanmasında kullanılan ideo-

lojik aygıtlardan biridir (Bkz. Oktay, 2010; Eagleton, 2005; Benton, 2008; Herman ve Chomsky, 2006).

26 Ağustos 1960 – 17 Kasım 1962 tarihleri arasında yayımlanan Öncü'nün tanıklık ettiği bu dönemde önemli siyasal, sosyal ve ekonomik gelişmeler olmuştur. Türkiye'nin yaşadığı önemli bir siyasal kırılma olan 27 Mayıs 1960 darbesi, ordu eliyle siyasetin yön değiştirmesini anlatmanın ötesinde, getirdiği yeni bürokratik kurumlar, kanunlar ve Anayasa ile büyük bir toplumsal değişimin de tarihini anlatır. Darbeden sonra Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) (Bkz. Keyder, 2004; Karluk, 2009; Avcioğlu, 1998) kurulmuş, eğitim ve sağlık alanında birçok ilerleme kaydedilmiş (Bkz. Karluk, 2009; Avcioğlu, 1998) sonunda Devrim otomobilinin ortaya çıkmasına ön ayak olan Otomobil Endüstrisi Kongresi toplanmıştır (Bkz. Üner, 1971; Şimşek, 2006). MBK içinde bazı fikir ayrılıklarının ortaya çıkmasıyla 14'lerin tasfiyesi gerçekleşmiş (Bkz. Akgün 2009; Seyhan, 1966; Erkanlı, 1972), MBK yönetiminde Anayasa çalışmaları başlamış ve 1961 Anayasası kabul edilmiş, Kurucu Meclis tartışmaları gündeme gelmiş ve siyasi parti faaliyetlerine izin verilmesiyle birlikte ülkede birçok yeni siyasi parti kurulmuştur. Ardından seçimlere gidilmiştir. Ülke gündeminde Yassıada mahkemeleri ve DP'lilerin durumu önemli gündem maddeleri olarak yer alırken, ordu içinde süren anlaşmazlıklar sonucu yeni müdahale girişimleri olmuştur (Bkz. Hale, 1996; Burçak, 1988).

Söz konusu toplumsal değişimin gerçekleşebilmesi ise 27 Mayıs'ın meşruiyetinde mümkündür. Böylece ilgili dönemde basının tavrı, bu zemine olan katkısı açısından önemlidir. Bu çalışma, 27 Mayıs 1960 darbesinin ardından çıkan Öncü gazetesinin tarihini inceleyerek, siyasal toplumsal bilincin oluşmasında ve yerleşmesinde basının etkisi ve basın-iktidar ilişkileri çerçevesinde meşruiyet zemininin basın tarafından nasıl oluşturulduğunun bir örneğini sunma çabası taşımaktadır.

Yöntem

Tarihsel tanımlayıcı/betimleyici araştırma tasarımı içeren bu çalışmada, Öncü'nün 26 Ağustos 1960-17 Kasım 1962 tarihleri arasında yayımlanan tüm sayılarına ulaşılmış ve gazetenin tüm teknik ve içerik ayrıntılarına bakılmıştır. Öncü koleksiyonu, Milli Kütüphane'den tüm sayıların fotoğraflanmasıyla elde edilmiştir. Gazetede ki haberlerin incelenmesinde, haber metinlerinde yer alan ifadelerin tarihsel süreç ile ilişkisine bakılmış ve aralarındaki ilişkilere bağlı olarak betimlemeler yapılmıştır. Bu bağlamda incelemede, şu sorulara yanıt aranmıştır:

1. Öncü, nasıl bir süreçte ortaya çıkmış/çıkarılmıştır?
2. Gazetenin genel yayın politikası nedir?
3. Öncü, 27 Mayıs hareketini ve MBK'yı nasıl tanımlamış, bu haberleri nasıl çerçevelemiştir?
4. Öncü'nün DP, CHP, YTP, TİP gibi siyasal partilere olan yaklaşımı nedir?
5. Öncü, DP'yi nasıl tanımlamış ve bu haberleri nasıl çerçevelemiştir?

1. Öncü'nün Çıkış Süreci ve Sahiplik Yapısı

İlk sayısı 26 Ağustos 1960 tarihinde yayımlanan Öncü'nün sahibi Ziya Tansu'dur. Tansu, ordu içinde NATO kapsamında kurulmuş 'Özel Harp' kadrosunda yer alanlardan biridir ve Kıbrıs'taki Türk Mukavemet Teşkilatı'nın (TMT) kurucusudur ve Alpaslan Türkeş'in silah arkadaşı İsmail Tansu'nun kardeşidir. MBK içinde 27 Mayıs ruhunu yaşatacak bir siyasal parti kurmak isteyen Türkeş, bununla ilgili çalışmalara başladığında parti tüzüğünü hazırlarken, partinin görüşlerini yansıtacak bir günlük gazete çıkarılması fikri de ortaya çıkmıştır (Öymen, 2010, s. 228). Ziya Tansu, ordudan emekliye ayrılıp Öncü'nün idari müdürü olmuştur (Gürsoy, 2013, s. 45). Gazetede resmi olarak Türkeş'in adı geçmese de o dönemde çalışan birçok gazeteci Türkeş'in ilk başta Öncü üzerinde etkisinin olduğunu ifade etmiştir (Hekimoğlu, 1975; - İpekçi ve Coşar, 1965) Hatta gazeteye gelen imzasız yazılarda Türkeş'in direktifleri olduğu ifade edilmiştir (İpekçi ve Coşar, 1965, s. 426; -Duayen Gazeteciler 3, 2005, s. 21-24). Ortaya çıkınca çalışanların tepkisini çeken bu durum, gazete çalışanları ile yönetim arasında rahatsızlık yaratmıştır. Başyazar Aydın Yalçın'ın daha önceden Atatürk reformlarıyla ilgili bir yazısı, gazete gece baskıya giderken alınan bir telefonla durdurulup, çıkarılmıştır. Aynı yazı bir süre sonra Genel Yayın Müdürü Altan Öymen tarafından gazetede yayımlanınca, Ziya Tansu, Aydın Yalçın'ın görevine son verdiğini bildirmiştir. 12 Kasım'da gerçekleşen bu olaydan 1 gün sonra, gazetenin bütün kadrosu istifalarını vermeye hazırlanmıştır. Ancak bu yaşananların ardından istifa eden kişi Ziya Tansu olmuştur.

Gazete çalışanları ile yönetim arasındaki fikir ayrılığı, 13 Kasım'da patlak vermiş, MBK'daki ayrılıklar Öncü üzerinde de etkisini göstermiştir. Gazete, 13 Kasım 1960'da 14'ler tasfiye edilince farklı bir boyuta geçmiştir. Tasfiyenin ardından Ziya Tansu, gazeteyi Nilüfer Yalçın ve Altan Öymen'e devretmiştir. Nilüfer Yalçın ve Altan Öymen, gazete için bir şirket kurulana kadar imtiyaz sahibi olarak kalmıştır. Böylece gazete, çalışanların kontrolüne geçmiştir. Zaten daha sonra Öncü Gazetecilik ve Matbaacılık A.Ş. kurulacak ve 14 Nisan 1961'den itibaren gazetenin künyesinde Öncü Gazetecilik ve Matbaacılık A.Ş. adına, imtiyaz Sahibi Altan Öymen ve Nilüfer Yalçın görülecektir. Genel Yayın Müdürü Altan Öymen, Sorumlu Müdür Erdoğan Tokatlı olurken, Yazı İşleri Müdürleri olarak Öcal Uluç ve Erol Ülgen devam edecektir.

Öncü, 13 Şubat 1961'de Yeni Türkiye Partisi (YTP) kurulduktan sonra, bu partinin yayın organı haline geldiği konusunda çeşitli eleştirilere uğramıştır. Nilüfer Yalçın, 3 Ekim 1961'de bu iddialara karşı gazetede bir yanıt vermiştir: "Zaman zaman bazı gazetelerde Öncü'nün Yeni Türkiye Partisi organı olduğu hakkında ifadelere rastlanmaktadır. Bu kanaat Öncü şirketi hissedarlarıyla YTP mensupları arasındaki ilgiden ve bir de gazetemizin bu seçimlerde YTP haberlerine daha geniş yer veren yayınlarının yanlış anlaşılmasından ileri gelse gerektir. YTP Genel Başkanı Alican'ın bir münasebetle beyan ettiği gibi Öncü bu parti tarafından çıkarılan resmi bir organ değildir."

Ancak, o dönemde Öncü'de çalışan gazetecilerden biri olan Selçuk Altan, gazetenin siyasi partinin çizgisine girdiğini teyit ederek; o dönemde siyasi nedenlerle işten atıldıklarını ve buna gerekçe olarak da Öncü'nün YTP'nin yayın organı haline gelmesini göstermiştir (Duayen Gazeteciler, 2003, s.134).

İlerleyen zamanda gazetenin ilanları kesilmeye başlamış ve parasal sorunlar artmıştır.

Maddi desteğe ihtiyaç duyan gazete için Emil Galip Sandalcı; Müşerref Hekimoğlu ve Kuvvet Başarır'a Öncü'ye ortaklık teklifinde bulunmuştur. Hekimoğlu'nun aktardıklarından anlaşılmaktadır ki gazeteyi alacak maddi güçleri yetmeyen Hekimoğlu-Başarır çiftine Cemal Gürsel bir aylık maaşıyla, kimi MBK üyeleri ise bin, iki bin lira ile destek olmuştur (Hekimoğlu, 1965, s. 52). Böylece MBK üyelerinden bazılarının da desteğiyle toplanan paralarla Hekimoğlu ve Başarır, Öncü'ye ortak olmuşlardır.

Müşerref Hekimoğlu'nun Öncü'ye ortak olurken, Cemal Gürsel'in bir aylık maaşıyla gazeteyi desteklemesi, diğer MBK üyelerinden bazılarının destek olması, gazetenin, yeni kurulan siyasi partilerin sözcüsü gibi çalışmasının yanı sıra bütün bunların üzerinde MBK desteği ve etkisi altında hayatına devam ettiğinin göstergesidir. Bu gösterge, hem basın-siyaset ilişkileri bağlamında hem de iktidarın meşruiyeti bağlamında oldukça önemlidir.

26 Ocak 1962'de gazetenin künyesinde Öncü Gazetecilik ve Matbaacılık adına Kuvvet Başarır'ın adı Nilüfer Yalçın'la birlikte imtiyaz sahibi olarak geçmiştir. Başyazar yine Aydın Yalçın'dır ve Genel Yayın Müdürü ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü Erdoğan Tokatlı'dır. Daha sonra künye şu şekilde belirtilmiştir: Sahibi Kuvvet Başarır ve Nilüfer Yalçın, Haberlerden Sorumlu Müdür Ayhan Bilgin, Fıkra ve Makalelerden Sorumlu Müdür Erdoğan Tokatlı, Magazin Kısmından Sorumlu Müdür İzzet Aygün, Spor Kısmından Sorumlu Müdür Ahmet Taner Kışlalı. Yeni yönetimle yayımlanan ilk baskı, Kuvvet Başarır'ın doğum günü olan 18 Şubat 1962'de çıkmıştır.

Gazetenin Eylül 1962'den itibaren resmi ilanlarının azaldığı görülmektedir. Ekim ayının sonlarına doğru ise resmi ilanları tamamen kesilen Öncü 8 Kasım'da çıkmamıştır. 9 Kasım'da gazetede 'Okurlarımıza gerekli açıklama' başlığıyla yapılan açıklamada, "Öncü bir gün çıkmadı. Birçok okurumuz ilanlarımız da kesildiği için yayınımıza son verdiğimizizi düşünmüştü. Telefonla, telgrafla üzüntülerini, meraklarını bildirdiler. Resmi İlanlar Kurumu'nun gazetemizin ilanlarını kestigi doğru. Ama Öncü'nün bir gün çıkmaması ilanlarla değil, Muammer Kramer ile ilgili" denilmiş ve matbaanın anlaşmayı bozduğu için gazeteyi basmadığı, geç saatte de yeni matbaa bulunmadığı için gazetenin çıkmadığı açıklanmıştır. Gazetenin bundan sonra Kardeşler Matbaası'nda basılacağı da belirtilmiştir. Ayrıca "Resmi ilanlarımızın kesilmesi zaten güç olan şartlarımızı bir kat daha ağırlaştırdı. Bu şartlara ne kadar dayanabileceğimizi bilmiyoruz. (Öncü, 9 Kasım 1962, s.1)" sözleriyle yaşanan ekonomik sorunun kaynağı da böylece açıklanmıştır. Ekonomik sorunları iyice artan, vergi borcu olan ve ilanları kesilmeye başlayan gazete, parasal darboğazi aşamayarak sonunda 17 Kasım 1962'de tamamen kapanmak zorunda kalmıştır.

Fotoğraf 1: İlk Sayı, Öncü, 26 Ağustos 1960.

2. Öncü'nün Biçim ve İçerik Özellikleri

Günlük siyasi bir gazete olarak yayın hayatına başlayan Öncü 26 Ağustos 1960 yılında Ankara'da çıkmaya başlamıştır. Gazete, 56 x 42 santimetre ölçülerindedir ve 8 sütuna dizilmiştir. 6 sayfa olan gazetenin logosu, kırmızı renkli Öncü yazısıdır. Logonun altında, 'Millet ve Gerçek Yolunda' ibaresi yer almış ve gazetenin günlük siyasi bir gazete olduğu belirtilmiştir. Gazetede, logoda ve son sayfa olan spor sayfasındaki 'Öncü Spor' sayfa başlığında kullanılan kırmızı renk dışında renk kullanımı görülmemekle birlikte bazı istisnalar mevcuttur. Örneğin, resmi bayramlarda kullanılan illüstratörlerde kırmızı

ve mavi renk, karikatür çerçevesinde kırmızı renk kullanılmıştır. Söz konusu dönemde gerçekleşen Roma Olimpiyatları dolayısıyla spor sayfasında yer alan, 'Roma Olimpiyatlarında' başlığı için de sarı renk kullanılmıştır. 10 Kasım'larda ise gazete tamamen renksiz basılmıştır.

Logonun en sol tarafında yer alan ve gazetenin, 'Basın Ahlâk Yasası'na uymayı taahhüt ettiği' ifadesinin yer aldığı kısım, 20 Aralık 1961'e kadar devam etmiş, bu tarihten sonra ise buraya, Voltaire'in; "Fikirlerinize katılmıyorum, fakat fikir hürriyetinizi koruma uğruna ölmeye hazırım" sözü yerleşmiştir. Taahhüt ise künyenin altında yer almıştır. 8 Şubat 1962'den itibaren de Voltaire'in yazısı yerine bir illüstratör gelmiştir. Bu illüstratörde, uçan beyaz bir kuşun üstünde bir dünya çizimi vardır.

İlk sayının üçüncü sayfasında, Öncü'nün künyesi yer almıştır. Buna göre; gazetenin sahibi Ziya Tansu, Genel Yayın Müdürü Altan Öymen, Mes'ul Müdür ise Erdoğan Tokatlı'dır. Müessese Müdürü olarak İsmail Tansu yer alırken, gazetenin basıldığı ve dizildiği yer Güneş Matbaacılık T.A.Ş. Ağâh Efendi Sokak- Ulus'tur. Gazetenin istihbarat şefi Oktay Ekşi görülürken, muhabir kadrosu şu şekildedir: Erol Ülgen (İç Politika), Nilüfer Yalçın (Dış Politika), Mete Akyol ve Örsan Öymen (Serbest), Mustafa Ekmekçi ve Selçuk Altan (Bakanlıklar), Teoman Okaygün (Belediye), Tanzer Gürsu (Adliye; Polis) yer almaktadır. Spor servisinde ise Servis Şefi olarak Hıncal Uluç görülürken, spor muhabirleri; Oktay Kurtböke, Ercan San, Yılmaz Tekinonay, Cüneyt Koryürek ve Güngör Sayarı'dır. Gazetenin İstanbul bürosunda Mümessil Nejat Çerman, Güngör Göktan (Politika), Özer Özter (Adliye, Polis), Osman Özcan (Foto); İzmir bürosunda ise mümessil Doğan Özgüden, Ethem Çalıışkan (Ressam) görülmektedir.

Gazetenin içerik yapısına ve yazarlarına bakıldığında ise, birinci sayfanın sol alt sütununun, gazetenin başyazarı olan Aydın Yalçın'a ait olduğu görülmektedir. Gazetede zaman zaman birinci sayfada, sağ alt sütunda, ÖNCÜ imzalı yazılar da çıkmaktadır. İlk sayıda, 'Fikir Alanı' köşesinde, Prof. Enver Ziya Karal, Büyük Taarruz'un yıldönümü münasebetiyle '26 Ağustos Taarruzu' başlıklı bir yazı yazmıştır. Emil Galip Sandalcı ise üçüncü sayfada 'Fikra' başlıklı köşede, 'Yarın'ın yolunda' isimli bir yazı yazmıştır. Fikra başlıklı köşede, 30 Ağustos'tan itibaren Fikret Ekinci'nin yazıları bulunmaktadır. 10 Eylül'den itibaren de Fikret Ekinci'nin köşesinin adı, 'Bugünden Yarına' olmuştur. Üçüncü sayfada köşesi olan bir diğer yazar ise 'Bizim Köy-1960' köşesiyle Mahmut Makal'dır.

İkinci sayfada, Genel Yayın Müdürü Altan Öymen'in 'Öncü'den Okuyucu'ya' köşesinde, 'Öncü'nün kuruluşu hakkında' başlıklı yazısı görülmektedir. Yine ikinci sayfada yer alan 'Gidebilirsiniz' başlıklı köşe ile tiyatro, sinema, konferans, toplantı, sergi gibi etkinliklerin bilgisi verilmiş, sinema filmlerinin kısa kısa açıklamaları yapılmıştır. Radyo yayın akışı ve radyo haberlerine üçüncü sayfada yer verilmiştir. Bunun yanı sıra ikinci sayfada 'Tarihte Bugün', üçüncü sayfada 'Memleket Haberleri', Dördüncü sayfada 'Yurtta Bugün' başlığı altında yazılar yayımlandığı görülmektedir. Üçüncü sayfada, Dünyada Günün Adamı, Yurtta Günün Adamı gibi haberler de çıkmıştır.

Dördüncü sayfada 'Kadınlar İçin' başlıklı bir bölüm de bulunmaktadır. Burada, kadınlara günlük hayatlarında kullanabilecekleri küçük pratik bilgiler sunulmaktadır. Örneğin; ütü yapılırken karşılaşılabilecek sorunlar ve bunların pratik çözümleri, tırnak bakımı, eski yemek bilgileri, moda trendleri gibi... Bu sayfada her gün bir kare bulmacaya yer

verilmiş ve günlük burç yorumları da sunulmuştur.

Gazetenin beşinci sayfası, birinci sayfadan verilen haberlerin devamından oluşmaktadır. Gazetenin son sayfası ise spor sayfası olarak hazırlanmıştır. Bu sayfada 'Televizyon' başlıklı köşede; Öcal Uluç, TV Roma köşesinde Cüneyt Koryürek yazı yazmıştır. Spor sayfasında Roma Olimpiyatları başladığı için olimpiyat oyunları, yüzme, güreş, atletizm, futbol gibi sporlarla ilgili haberlerin yer aldığı görülmektedir. Spor sayfasında, futboldan, güreşe, bisiklet yarışlarından, tenise, basketbola, at yarışlarına kadar sporun her dalından haberler geçildiği görülmektedir.

Gazetenin, önemli görülen olaylarla ilgili haberlerini sürmanşetten verdiği görülmektedir. Örneğin; 11 Eylül 1960'ta, Yassıada Duruşmalarının 10 Ekim'de başlayacağı haberi 'Duruşmalar 10 Ekim'de Başlıyor' başlığıyla sürmanşetten çıkmıştır.

Gazete içerik anlamında, yazıları ve haberleri ile dinamik bir karakter sergilemektedir. Gündem olaylarına ilişkin olarak gazetede haberlerin ve yazıların değiştiği, yenilendiği görülmektedir. Örneğin, Yassıada Davalarının başlamasıyla birlikte, Nejat Çerman, Altan Öymen, Mete Akyol ve Oktay Ekşi Yassıada'dan mahkeme sürecini aktarmışlar, bu isimlere daha sonra Uğur Gürsoy, Nejla Tümay da eklenmiştir. Bu gazetecilerle Öncü, dava sürecini yakından takip etmiştir. Bunun yanı sıra kimi zaman da yurt dışına giden gazetecilerle dünyanın nabzının da tutulduğu görülmektedir. Örneğin, gazeteci Nuyan Yiğit ile gazete, Amerikan seçimlerini takip etmiştir.

Bunların dışında yurttan ve dünyadan haberler, iktibas yazıları, önemli röportajlar yayımlanmış, 1960'ın sonlarında eklenen 'Tiyatro Tenkidi' köşesi ile de sanat yorumları yer almıştır. 1961'de de 'Günün sağlığı' köşesinde Dr. M. Şekip Arda çeşitli sağlık konularını ele alarak öğretici, kısa tıbbi bilgiler vermiştir.

Gazete ilk sayısından itibaren tüm yayın hayatı boyunca birçok tefrika, yazı dizisi ve çizgi roman, çizgi-karikatür yayımlamıştır. Bu anlamda çok renkli bir içerik sergilemiştir. İlk tefrikası 'Haftanın Sekizinci Günü' isimli çeviri bir tefrikadır. 27 Eylül 1960'ta Fakir Baykurt'un kaleminden 'Irazca'nın Dirliği' roman tefrikası ve Semih Balcıoğlu'ndan 'Yaşasın Demokrasi' isimli resimli roman yayımlanmıştır. Ayrıca gazetede karikatürler de bulunmaktadır. İlk karikatür Yassıada'ya gönderilen dava dosyalarının çokluğunu anlatmıştır. Karikatürde, 3 kule şeklinde üst üste dizilmiş kağıtlar adayı tamamen kaplamıştır. Karikatürün altındaki bilgi notunda "Soruşturma Kurulu dosyaları Yassıada'ya nakletti" denilmiş ve bir kayıt içinde oturan iki askerî üniformalıdan biri diğerine aday göstererek, "Ada bitti kumandan!" demektedir. Birinci sayfanın altında yayımlanan karikatürler genellikle siyasi içerikli olup, daha çok Yassıada duruşmaları, DP ve CHP eleştirileri bulunmaktadır. Aralık 1960'da da gazete bir süre 6. sayfasını mizah sayfası olarak tasarlamış ve haftalık mizah sayfası olan 'Ciddiyet' her Perşembe Öncü'de yer almıştır. Bu sayfada, mizah yazıları, karikatürler ve fıkralar sunulmuştur.

Gazetenin künyesindeki isim değişikçe, içerikte de bu yenilikler görülmektedir. 10 Haziran 1961'de yer alan küçük bir ilanda 'Öncü'nün Yeni Yazı Serisi başlığı altında "Yeni Bir Türkiye İçin Düşündüklerimiz" denilmiş ve yazı serisinde yazacak kişilerin isimleri verilmiştir. Bu kişiler; Ekrem Alican, Raif Aybar, İrfan Aksu, Prof. Cahit Talas, Prof. Hikmet Belbez, Prof. Fahrettin Kerim Gökay'dır.

Yine bu tarihte gazetenin künyesinde de değişiklik olmuştur. Öncü Gazetecilik ve Matbaacılık A.Ş. adına artık imtiyaz sahibi olarak yalnızca Nilüfer Yalçın görülmekte, Sorumlu Müdür ise Erdoğan Tokatlı yer almaktadır. Bu şekilde yeniden şekillenen gazetede ilk yazı, 11 Haziran'da Ekrem Alican'ın kaleminden çıkmıştır. Bu tarihten itibaren de başyazı yerinde kimi zaman Ord. Prof. Fahrettin Kerim Gökay'ın yazıları yer almıştır. Gazetede Ekrem Alican'ın yazılarının yayımlanması ve YTP içerikli metinlerin girişi, gazete hakkında YTP'nin yayın organı olduğuna dair iddiaların kaynağıdır.

24 Temmuz 1961'den itibaren başyazarlar olarak F. Kerim Gökay ve Aydın Yalçın olarak künyede yer almaya başlamıştır. F. Kerim Gökay 15 Ekim'e kadar başyazarlık yapmıştır. Bu dönemde, Sermet Çağan'ın yazılarıyla, Gökşin Sipahioğlu'nun röportajlarıyla katıldığı gazetede ayrıca, 7 Ocak 1961'den itibaren üçüncü sayfada Oktay Akbal 'Kısaca' köşesiyle, Muzaffer Aşkın ise 'İçten, dıştan' köşeleriyle yer almışlardır. 31 Mayıs 1961'de Emil Galip Sandalcı'nın, 'Akla Kara' isimli köşede yazılarını yazdığı görülmektedir. 4 Haziran 1961'de de yine Mahmut Makal yeni bir öyküyle gazeteye girmiştir. 'Ezilmişlerin Türküsü' adlı bu öykünün üst başlığında; "Bu yazı dizisi Millî Birlik Komitesi'ne ithaf edilmiştir" yazmaktadır. 1961'de 'Kulis' köşesinde Örsan Öymen yazı yazarken, 1962'den itibaren Müfit Duru'nun yazmaya başladığı görülmektedir. Aralık 1961'de Talat Asalan 'Bugün İçin' köşesiyle Öncü ailesine katılmıştır. Mahmut Makal daha sonra, 23 Temmuz 1961'de 'Görüşler' köşesiyle günlük yorumlarını aktarmıştır. 11 Ocak 1961'de, Öncü'ye Aziz Nesin 'Az gittik Uz gittik' ile katılmıştır. Daha sonra Öncü için kaleme aldığı, 26 Şubat'tan itibaren yayımlanan '3,5 uncu Kuvvet' başlıklı yazı dizisinin ardından, 8 Ekim 1961'de de haftanın bazı günleri yayınlanan fıkralarıyla gazetede yer almıştır. Nesin, 28 Ekim'den itibaren de günlük yazılarıyla 'Az gittik Uz gittik' köşesiyle Öncü'de yer almaya devam etmiştir.

10 Aralık 1961'den itibaren Kemal Tahir'in 'Yol Ayrımı' adlı romanı, yazı dizisi şeklinde yayımlanmaya başlamıştır. 24 Aralık 1961'den itibaren yeni bir çizgi roman yayınlanmıştır. 'Bayan Leylâ ile Bay Mecnûn' isimli bu romanın yazarı Aziz Nesin, çizeri ise Semih Balcıoğlu'dur.

18 Şubat 1962'de gazete el değiştirmiş, Kuvvet Başarı'ın kontrolüne geçmiştir. Gazetenin bu yeni yüzünde de 'Ak'la Kara' köşesinde Emil Galip Sandalcı devam etmiş, Fikir Alanı köşesi ise aynen kalmıştır. Gazeteye Müşerref Hekimoğlu, 'Bana Kalırsa' köşesiyle ve bir yazı dizisiyle katılmıştır. '27 Mayıs: Duyduklarım, Gördüklerim, Yaşadıklarım' başlıklı yazı dizisiyle Hekimoğlu; 27 Mayıs hatıralarını aktarmıştır. DediKodu köşesiyle, Gül Peri gazeteye katılırken, spor sayfasında Ahmet Taner Kışlalı 'Bize Göre' köşesiyle görülmektedir. Gül Peri, Ankara'da sansasyonel gazetecilik örneğini göstermektedir. Burada, siyaset ve sanat dünyasından kişilerin aşk hayatları, ne giydikleri, hangi davete katıldıkları neler yaptıklarına ilişkin konular sunulmaktadır. 8 Haziran 1962'den itibaren de Eflatun Nuri, 'Malum Nuri' imzasıyla Münir Özkul karikatürleri çizmiştir.

10 Kasım 1962'de, Mehmet Ali Aybar'ın ve Adnan Cemgil'in yazıları birinci sayfadan yayımlanmış, iç sayfalarda ise, Behice Boran, M. Şakir Ülkütaşır, Ceyhan Atuf Kansu gibi isimler yazılarıyla katkıda bulunmuşlardır. Bu dönem TİP'in kurulduğu ve Öncü'nün de iş, işçi, sendikal örgütlenme haberlerine önem verdiği bir döneme denk gelmektedir.

Gazetenin bir kampanyanın Öncüsü olduğu da görülmektedir. 1 Ekim 1962'den itibaren 'Demokrasiye Çağrı' başlığıyla, hükümetin Anayasa'ya aykırı yasalar ve eylemler yaptığı, özellikle ceza yasasına ilişkin eleştirilerini dile getirerek, antidemokratik yasaların yürürlükten kaldırılması için Anayasa Mahkemesi'ne dava açmak için imza kampanyası başlatmıştır. 10 Kasım 1962'ye kadar imza kampanyası gazetede her gün yer almış ve kampanyaya katılanların imzası yayımlanmıştır. Öncü'nün gelir kaynağı ilan ve reklâmlardır. Yayımlandığı süre boyunca fiyatı 25 kuruş olan gazetenin, 1960 yılı ilan tarifesi ise şu şekildedir: Başlık (Maktu) 50 TL, 2.-3. sayfada cm 12.50 TL, 4.-5.-6. Sayfada 7.50 TL, Zayi ilanları 7.50 TL, doğum, ölüm, teşekkür, nikâh ilanları, 5 cm'e kadar (maktu) ilan sayfalarında 40 TL, küçük ilanlar 12 kelimeye kadar 5 TL, fazla her kelime için 40 Kuruş'tur. 5 Eylül 1960'ta da küçük ilanlar için olan tarifenin pazar günleri ve bayram günleri farklı olduğu belirtilerek pazar ve bayram günleri 12 kelimeye kadar 6 Lira alınacağı, her fazla kelime için yine 40 Kuruş'tan ücretlendirileceği ifade edilmiştir. Gazetenin abonelik koşulları ise senelik 75 TL, altı aylık 40 TL'dir.

Çıktığı günden itibaren haberlerinin büyük çoğunluğunu fotoğraflı yayımlayan gazetenin ilk fotoğrafları; '10 Bakan görevden affedildi' manşet haberiyle, MBK tarafından görevden alınan bakanlardan Tarım Bakanı Feridun Üstün, Devlet Bakanı Şefik İnan, Turizm Bakanı Zühtü Tarhan ve Adalet Bakanı Abdullah Pulat Gözübüyük'ün Bakanlar Kurulu toplantısından ayrılırken fotoğrafları, 'Gürsel geldi', başlığıyla; İstanbul'dan Ankara'ya gelen Başkan Cemal Gürsel ve onu karşılayan MBK üyesi Korgeneral Cemal Madanoğlu ve Başbakanlık Müsteşarı Alpaslan Türkeş'in fotoğraflarıdır. Bunların yanı sıra yine birinci sayfada, görevlerine devam eden Maliye Bakanı Ekrem Alican ve Gümrük ve Tekel Bakanı Fethi Aşkın'ın da Bakanlar Kurulu toplantısı çıkışı fotoğrafları yer almıştır. Gazetenin birinci sayfasında yer alan diğer iki fotoğraftan biri, yolsuzluktan yargılanan Devlet Demir Yolları eski Genel Müdürü Safa Yalçuk'a aitken diğer fotoğraf eşini öldürdüktan sonra intihar eden bir kişinin haber fotoğrafıdır (Öncü, 26 Ağustos 1960, s.1).

Yine aynı tarihli sayının son sayfası ise tamamen Yassıada'dan gelen fotoğraflara ayrılmıştır. Tam sayfada yer alan 6 fotoğraftan ilki Yassıada'dakilerin gezinti yaptıkları açık havaalanını anlatan fotoğraftır. Diğer bir fotoğraf, Emniyet Genel Müdürü Cemal Göktaş'ın ifade verdiği halini yansıtmaktadır. Bu fotoğraf altı yazının başlığı 'Mâsûma benziyor'dur. Yazının devamında, "Kendisini bu sahnede, Siyasal Bilgiler Fakültesi önündeki gibi hareketli görmüyoruz. Sesi de herhalde "Ne duruyorsunuz. Ateş etsenize!" dediği zamanki tonda değil. Artık masûm bir insan gibi görünüyor Cemal Göktaş. Ne çare ki 'hafıza-ı beşer' onun bir zamanki Başbakanının sandığı gibi, 'nisyan ile malûl' değildir" (Öncü, 10 Ekim 1960, s.6) denilmiştir.

3. Öncü'nün Kapatılma Süreçleri

Öncü yayımlandığı süre boyunca 3 kez kapatılma yaşamış bir gazetedir. İlk kapatılmasını 12-16 Aralık 1960 tarihlerinde yaşamıştır. Ankara Kumandanlığı'nın özel talimatına riayet etmedikleri gerekçesiyle "3832 sayılı Örfi İdare Kanunu'nun 3. Maddesinin 4. Fıkrası gereğince tab ve neşirlerinin men'ine" karar verilen Öncü ve Yenigün gazeteleri Ankara Kumandanlığı'nın 21 numaralı tebliği ile 16 Aralık'ta çıkmaya devam etmiştir.

Gazete 23 Mart'taki baskısında manşet haberinde yaptığı bir yanlışlık nedeniyle ikinci kez kapatılmış ve 14 gün kapalı kalmıştır. Kapatılmaya sebep olan haber, Orgeneral Cemal Gürsel'in, Türkiye'ye gelen NATO gazetecileriyle yaptığı görüşmedeki sözlerinin Öncü tarafından yanlış aktarılmasıdır. NATO gazetecilerinden biri Gürsel'e "İhtilâli takip eden tasfiye bitmiş midir?" anlamında soru sormuş Gürsel de "Hemen hemen bitmiştir, Mutlak zararlı olanları tasfiye ettik. Daha fazlasına gitmedik" şeklinde cevap vermiştir. Ancak, Öncü'de bu tasfiyenin Ordu ve Üniversitede yapılan tasfiyelerle ilgili olduğunun yazılması kapatılmanın sebebini oluşturmuştur (Akis, 27 Mart 1961, s.21). Öncü'nün o günkü başlığı şu şekildedir: 'Gürsel, "Güçlülükleri Yenecek ve Neticeye Varcacağız" dedi. NATO Gazetecileri ile görüşen Başkan, Ordu ve Üniversitedeki tasfiyelerle ilgili bir soruya "Mutlak zararlı olanları tasfiye ettik. Daha fazlasına gitmedik" şeklinde cevap verdi (Öncü, 23 Mart 1961, s.1) Ancak gazete, 7 Nisan'da yine Ankara Kumandanlığı'nın kararı ile yayınına geri dönmüştür.

Öncü, üçüncü kapatılmasını, 13-22 Kasım 1961 tarihleri arasında, 8 gün kapalı kalarak yaşamıştır. 13 Kasım'da Öncü ve Zafer Milletindir gazeteleri "Milli menfaatlere aykırı hareket ettikleri" gerekçesiyle Örfi İdarenin kararıyla süresiz olarak kapatılmıştır (Ulus, 14 Kasım 1961, s. 5). Gazetenin Genel Yayın Müdürü Erdoğan Tokatlı, kapatılma kararında, gerekçenin sarih olmadığını ileri sürerek emri kabul etmemiş ve Sıkıyönetim'e gazetenin hangi yayınının millî menfaatlere aykırı olduğunu sormuştur (Milliyet, 14 Kasım 1961, s. 1.). Gazete 22 Kasım'da tekrar yayımlanmaya başlamıştır.

4. Öncü'nün Genel Yayın Politikası

Öncü'nün 26 Ağustos tarihli ilk sayısında iki başyazıyla gazetenin, 27 Mayıs'ı nasıl gördüğü anlaşılmaktadır. Gazetenin başyazarı Aydın Yalçın'a göre 27 Mayıs, şu veya bu zümre lehine bir askerî darbe değil, bir devrimdir ve ihtiyaçtan doğmuştur. Bu devrimin 3 genel hedefi ise; Türk milletinin, Atatürk devrimciliğiyle birlikte batılılaşması ve modernleşmesidir. Yalçın'a göre gazetenin hedefleri şöyledir: "Bu gazete yurdun her tarafında mantar gibi yüzlerce gazete ve derginin yayın hayatına girdiği bir devrede okurlarına en doğru, en dürüst ve seviyeli haberleri ulaştırma, yorum, fikir ve tahliller verebilme arzusuyla işe koyulmaktadır. Bu gazete ön yargı, sabit fikir, sathi bilgi ve düşünceye yer vermeyen, hür düşünceli ve seviyeli bir yayın organı olmak azmindedir (Yalçın, 26 Ağustos 1960, s. 1)."

Aydın Yalçın'a göre 27 Mayıs, "bir ihtilal hareketi değil, bir reform hareketi"dir (Yalçın, 28 Aralık 1961, s.1). 'Öncü' imzasıyla çıkan 'Yolumuz' başlıklı yazıda ise, 27 Mayıs, 'inkılâp' sözcüğüyle anılmış, 'her gazetenin bir gayeye hizmet için' çıkarıldığı vurgulanmıştır. Darbenin gerçekleşmesinde basının önemli etkisinin olduğunun altı çizilmiş ve halkın da buna minnettarlık duymasıyla, gazetecilik açısından, halkın talebini yerine getirmekle basının önemli görevlerinden birini tamamladığı anlatılmıştır (Öncü, 26 Ağustos 1960, s.1).

Öncü'nün '27 Mayıs'ı tanımlamak için kullandığı kavramlar önemlidir. Pek çok makalede ve özellikle Aydın Yalçın'ın kaleme aldığı yazılarda 27 Mayıs, 'Devrim Hareketi' olarak nitelendirilmiş, Milli Birlik için 'Devrim Hükûmeti' kavramı kullanılmıştır. Haber

içeriklerinde de bu tanımlar devam etmektedir: Ulusal Devrim, Ak Devrim gibi. Gazete, DP dönemini, Atatürk ilke ve inkılaplarından ayıran bir ara devir olarak görmüştür. Atatürk devrinin muasırlaşma yolunda bir hamleler zinciri olarak aktarıldığı bir yazıda; “Her seferinde bir tepeden daha yüksek bir tepeye doğru, 15 yıl” denilerek yükseliş aktarılmıştır. Buna göre DP dönemi, milleti ikiye bölen ve yıllarca durmadan birbirine çalanların dönemidir. Ordu ise; “Neredeyse bir kardeş kavgası kopacak, kan gövdeyi götürecekti. Bereket versin, Kahraman Ordu imdadımıza yetişti ve 27 Mayıs İnkılabı ile daha fena günler görmemizi önledi” şeklinde anlatılarak kurtarıcı bir kimlikle sunulmuştur (Öncü, 27 Ağustos 1960, s.3)

‘Devrim’ dönemi bir önceki süreçten kopuşu ifade etmektedir. Aydın Yalçın, “Memleketimiz bir yıkıntının temizliği ile meşguldür” derken, Fikret Ekinci’ye göre; 27 Mayıs geçmiştikten kopuştur. ‘Devrim’ öncesi ile sonrasını birbirine tutturma gayretleri boştur. Geçmiş, Türk toplumu için sadece bir bahtsız devir olarak yâd edilecektir: “27 Mayıs’tan bu yana geçen zamana bakılacak olursa, görülür ki, süreli bir geçmişin pisliklerini akıtma çabası içindeyiz” (Ekinci, 4 Eylül 1960, s.3). Ekinci ayrıca, “Bize göre 27 Mayıs Atatürk inkılaplarının ikinci devrinin bir başlangıcıdır. Siyasi yönden inkılap tamamlanmıştır. İkinci devir Atatürk inkılaplarının, sosyal, kültürel ve ekonomik alanda yapılması gerekenlerinin yapılacağı devir olacaktır” (Ekinci, 16 Eylül 1960, s.3) demektedir.

Devrimin kabulü, benimsetilmesi meselesinde MBK’ya destek veren Öncü’nün bir önemli işlevi de toplumun yeniden inşası sürecinde siyasi, ekonomik ve toplumsal bazı önerileri tartışıp sunmasıdır. “Bu gazete çıktığı günden beri amme efkârımıza, düşünülecek asıl konunun ne olması gerektiğini hatırlatmaya çalışıyor” diyen Aydın Yalçın’ın da sözlerinde bunları bulmak mümkündür. Yalçın’ın düşüncesinde, topluma yeni siyasal partilerin var olması gerektiği fikirlerini ekmek de vardır: “Muhtelif yazılarımızda yeni bir partinin kurulması fikrini benimsemiş olmamız aslında, memleketin yarınını, emin bir şekilde kurabilmek endişesinden gelmektedir. Anayasa kendi başına bir ölü kâğıt yığınıdır. Ona canlılık ve hayatıyet veren şey, siyasi partilerin bu maddeler yığınına anlayış tarzı ve taraflarınca kavrayış ve benimsenmiş derecesidir (Yalçın, 22 Eylül 1960, s.1).

Öncü, 27 Mayıs’ın benimsetilmesine, yıldönümlerinde de devam etmiştir. 27 Mayıs 1961 bayram gününe denk geldiği için gazete 3 gün boyunca yayımlanmamıştır. Tekrar 29 Mayıs’ta, ‘3 Bayramı birden kutladık’ manşetiyle çıkan Öncü’nün bahsettiği 3 Bayram; 27 Mayıs’ın yıldönümü, Kurban Bayramı ve Kurucu Meclis’in Anayasayı kabul etmesidir. 27 Mayıs sabahı, Kurucu Meclis yeni Anayasa’yı kabul ve ilan etmiştir. Anayasayı kabul eden Kurucu Meclise hitaben konuşma yapan Gürsel’in ifadelerini manşete çeken gazete, Gürsel’in şu sözlerine yer vermiştir: “Türk milleti bir daha geri alınmayacak surette hürriyetini elde etmiş şerefli bir insan topluluğu ve haysiyetli bir millet olarak dünya önüne çıkmış bulunuyor. Artık hürriyetlerinin temiz havası içinde bütün gücü ile çalışacak, kıza zamanda layık olduğu en yüksek medeni milletler seviyesine yükselecektir. Kıymetli arkadaşlarım, bu mutlu olayı da büyük bir bayram sayıyor 27 Mayıs ve mübarek Kurban Bayramı’nı da katarak üç bayramınızı birden derin hürmet ve muhabbet hisleriyle kutluyorum (Öncü, 29 Mayıs 1961, s.1).”

27 Mayıs 1962’de ise gazetede şu başlıklar dikkat çekmektedir: ‘Özgürlük Bayramını

Kutluyoruz', 'Milli Tarihimizin Akışı, İyiye, Güzele, Doğrudur', '27 Mayıs Amacına Mutlaka Varacaktır!', 'ÖNCÜ Türk Milletinin Özgürlük Bayramını Kutlar, Devrim Şehitlerini Saygı İle Anar', 'Türk Gençliği ve Türk Ulusu 'Kurtarıcı'sını Unutmayacaktır' başlıklı yazıda ise şu ifadeler yer almıştır: "Güvendiğimiz Türk Silahlı Kuvvetlerinin, gericiliği, karanlığı, zulmü temsil eden bir iktidarı, meşru direnme hakkını kullanarak, muhteşem bir ihtilalle devrişinin, ikinci yıldönümü, bugün törenlerle kutlanacaktır. Türk ulusunun kendisini 'kurtulmuş' bulunduğu, 27 Mayıs 1960 sabahındaki gibi, sevinç, inanç ve güvenle, milletçe elele olduğumuz, bir kere daha iç ve dış düşmanlarımıza haykırılacaktır (Öncü, 27 Mayıs 1962, s.1)."

Gazetede DP döneminin kötülükleri aktarılırken, MBK olumlu hikâye ve cümlelerle sunulmuştur. Yazıların ve haberlerin büyük çoğunluğuna göre 27 Mayıs, DP tarafından yaratılmış korkunç kötü ortama ve yaratacağı kötülöklere engel olmuştur. Özellikle MBK üyelerinin ifadelerinin yer aldığı haber başlıkları ve içerikleri bu anlamda dikkat çekicidir. MBK üyelerinin halka devrimleri anlatmak ve benimsetmek için çıktığı yurt gezisinin Öncü'de yer bulma biçimlerinin, gazetenin askere bakışını açıklayıcı olacağı düşünülmektedir.

Devrimin benimsenmesinde en önemli etken tabii ki karizmatik bir lider anlayışıdır ve bu gazetede başarılı bir şekilde uygulanmıştır. MBK üyelerini sevecenlik, saygı, içtenlik tavırlarıyla aktaran gazete, okuyucuları gözünde söz konusu kişilerin karizmasını oluşturmuş ve pekiştirmiştir. MBK üyesi Orgeneral Cemal Gürsel'in düzenlediği basın toplantısına katılan Nilüfer Yalçın'da bıraktığı izlenim şöyledir: "Halinde en ufak bir tereddüt veya telaş yok. Foto muhabirlerinin flaşları patlamaya başlayınca gözlerini kırıştırıyor, "Nereden buluyorlar bu kadar flaş? Hakiki muharebe meydanına döndürüyorlar burasını" derken sesinde hiçbir tariz, hiçbir asabiyet yok... Başkan Cemal Gürsel'in dikkati çeken özelliklerinden biri, konuşurken yüzündeki sakin ve ciddi ifadenin nadiren değişmesi. Bir ikinci özelliği de elleri ile hemen hiç hareket yapmaması... Zaman zaman basınla ilgili soruları cevaplandırırken yüzü gene aydınlanıyor. Tatlı, şakacı, istihazdan uzak bir gülümseme bu... Bazı gazete ve dergiler de kendisine ya da hükümetin çalışmalarına dair çıkmış olan yanlış haberler hakkındaki konuşmaları bir babanın – ama içi hoş görürlük, anlayış ve şefkat dolu bir babanın - ikazından başka bir şey değil (Yalçın, 28 Ağustos 1960, s.2)

Komite üyeleri gazetede olumlu haberlerle yer alırken, MBK'nın kendi iç sorunları artık basına yansımaya başlamıştır. Darbeden sonra, iktidarı mümkün olan en erken zamanda sivillere teslim etmek isteyenlerle, büyük reformlar gerçekleştirmeden iktidardan ayrılmak istemeyenler olarak MBK ikiye bölünmüştür. Bu fikir ayrılıkları, tabii senatörlük meselesi, 235 general ve amiral ile 5000'e yakın subayın Silahlı Kuvvetlerden çıkarılmaları, 147 öğretim üyesinin tasfiye edilmesi gibi meselelerle dönem basınında gün yüzüne çıkmıştır.

Pek çok konuda MBK'nın destekçisi olan Öncü, bazı konularda uygulamaların kendileri tarafından kabul edilmediğini de ifade etmiştir. MBK'nın muhalifleri tasfiye girişimlerinden biri olan 147 öğretim üyesinin üniversitelerinden tasfiyesi Öncü'nün üzerinde dikkatle durduğu bir konu olmuştur. 28 Ekim'de gazete, 'Üniversitede büyük tasfiye' sürmanşetiyle çıkmış ve "150 Profesör, Doçent ve Asistan dün meslekten çıkarıldı.

Bunların arasında değerli bazı İlim adamlarının da bulunuşu üzüntü uyandırdı (Öncü, 28 Ekim 1960, s.1) demiştir. Başyazar Aydın Yalçın'a göre bu tasfiye, MBK'nın amme efkârıyla bağlarını bir dereceye kadar koparmıştır. Olayın asıl acı tarafı budur. Çünkü yazara göre Millî Birlik hareketinin başarı şansı, onun Türk milleti ile içten bir bağ kurmuş olmasına bağlıdır (Yalçın 2 Kasım 1960, s.1) Yalçın için asıl mesele, üniversite-deki seçme ve ayıklamayı kimin yapacağıdır. Bu konuda dışarıdan olan müdahaleye kesinlikle karşı olduğunu ifade eden yazar, bu işlemin üniversite camiası tarafından yapılması gerektiğini daima savunduklarını söylemiştir (Yalçın, 29 Ekim 1960, s.1)

Üniversitedeki tasfiye meselesinin takibinde olan Aydın Yalçın, Kurucu Meclis açıldıktan sonra da konuyu gündeme getirmiştir. Yalçın, Kurucu Meclis'in faaliyete geçmesiyle birlikte tasfiye konusunun artık sadece MBK'nın değil Meclis'in de sorumluluğunda olduğunu ifade etmiş, "Haksızlık hiçbir bahane ve karşı delille, devam ettirilmeye çalışılmamalıdır. Orduda piramit mülâhazası ile kabili telif olmayan tasfiyeler yapılmışsa, bunların tahkiki ve hakların iade edilmesi yolları aranmalıdır" (Yalçın, 9 Ocak 196, s.1) demiştir. Ayrıca gazetede Mete Akyol da 147'lerle ilgili bir röportaj dizisi yayımlayarak 147'lerin düşüncelerini aktarmıştır (Akyol, 21 Şubat 1961, s.2).

Öncü'nün de aslında MBK içindeki ayrılıkçı fikirler karşısında eleştirileri vardır. 'İlim ve Demokrasi' başlıklı yazısında Aydın Yalçın, bilimsel ve teknik düşüncelerin ve çalışmaların totaliter rejimlerde daha kontrollü ve tertipli geliştiği buna karşılık demokratik rejimlerde ise sürecin daha yavaş ilerlediği, ortaya çıkan tartışmalar nedeniyle değişim ve reformun zaman alacağı düşüncelerini tamamen eleştirmiştir. Bu tarz düşünceleri savunanların demokrasinin temel felsefesini ve bu felsefenin mantıkî neticelerini tam manasıyla kavrayamayanlar olduklarını savunan Yalçın'ın asıl meselesi, MBK içinde son dönemde böyle düşünceler sahip olan insanların var olmasıdır: "İlim adamlarına bir Anayasa yaptırırız, ilerde gelecek politikacılar ayaklarını denk alırlar, vatandaşın hak ve hürriyetlerini inkar edemezler!tarzında yahut 'bir İktisadi Planlama Dairesi veya Şûrası kuralım, gelecek hükümetler ve başbakanlar bu dairenin direktiflerinden çıkmasınlar' şeklinde söylenen sözler ve ileri sürülen deliller, ne ilim görüşüyle ne de ilme ve fikir açıklığına en fazla hizmet eden bir düzen olarak demokrasi felsefesiyle bağdaşamaz (Yalçın, 1 Ekim 1960, s.1)."

5. Öncü ve Yassıada

Gazetenin Yassıada Mahkemeleri sürecinde, davalara nasıl baktığı, davalıları nasıl tanımladığı önemlidir. Özellikle Yassıada ve DP'lilerle ilgili olan fotoğraflar ve fotoğraf altına yapılan yorumlar dikkat çekicidir. Yorumlar gazetenin genel çizgisini yansıtır niteliktedir. Gazete, 10 Ekim 1960 tarihinde, Adnan Menderes'in Yassıada'da bir berber tarafından tıraş edilirken, Celal Bayar'ın ise Soruşturma Komisyonu üyelerine ifade verirken çekilen fotoğraflarını, birinci sayfadan yayımlayarak çıkmıştır. Fotoğrafların altında 'Yassıada Bürosundan T. H. A. Eliyle ÖNCÜ İstihbarat ekibi' ibaresi yer almaktadır. Menderes'in fotoğrafının altında; "Sabah Tıraş: Menderes her sabah, diğer sanıklar gibi er bir berber tarafından tıraş ediliyor. Yalnız o, Bayar ve bilhassa itina gösterilen diğer zevat gibi odasından çıkmamak mecburiyetinde olduğundan, berber onun ayağına geliyor.Berber tıraş Menderes'in arzusu üzerine perdahlı yapmakta,

sonra da limon kolonyası ve krem sürmektedir.” yorumları dikkat çekmektedir.

Fotoğraf 2: 'Yassıada'dan İlk Resimler', Öncü, 10 Ekim 1960.

Öncü'nün Yassıada'da kurulan mahkemeye ve yargılamalara olan güveni tamdır. Aydın Yalçın, "27 Mayıs devriminin cereyan tarzı, suçluları yargılama ve cezalandırma bahsinde tutulan yol, millet olarak bizim tab'ımıza ve mizacımıza tam olarak uymaktadır" diyerek mahkemelerin işleyiş yöntemini onaylamıştır. Yalçın için Yassıada mahkemeleri; on yıldır milletten gizlenmeye çalışılan hesapları ve icraatı, milletin gözü önüne serme suretiyle aslında geciken bir millî denetim ve muhasebe işidir ve devlet adamında ve siyasi liderde aranacak vasıflar için, Yassıada artık paha biçilmez bir referans kitabıdır (Yalçın, 16 Ekim 1960, s.1). Fikret Ekinci ise Yüksek mahkemenin tarafsızlığından emin olarak, "Yüksek Yargıçlar Kurulunun ahlak ve karakter bütünlüğü, ulus olarak kıvanç duyacağımız yüksekliktedir" (Ekinci, 23 Ekim 1960, s.3) demiştir. Yargılamalarla ilgili olarak Yüksek Adalet Divanı üyeleri açıklandıktan sonra Aydın Yalçın, mahkemenin öneminden ve değerli olduğundan bahsetmiş ve bunun adalet için olduğu konusunda geniş bir fikir sunmaya çalışmıştır. Adalet Divanı'na seçilmiş olan üyelerin duruşmaların mahiyetini aydınlatacak nitelikte oluşlarından bahseden Yalçın, "Hepsinin yetişme tarzı ve halen işgal ettikleri mevki, hukuk ve adli idareye mensup bulunmaları, muhakemelerin Türk kanunlarına ve adalet idealine uygun bir şekilde cereyan etmesini sağlayacak en kuvvetli teminattır" diyerek Divan üyelerini övmüştür. Yazısında sanıkların ağır suçlarla itham edildiğini aktaran Yalçın, Türk mevzuatında ve bütün dünyada bu suçların cezalarının çok şiddetli olduğunu söyleyerek, "Anayasayı ihlal, adam öldürme, memleketin sosyal ve iktisadi nizamını yıkmaya matuf teşebbüsler, amme nizam ve hukuk düzenini ihlal, vazifeyi kötüye kullanma vs gibi suçların hepsi, ölümden ağır hapse kadar değişen cezaları gerektirmektedir" (Yalçın, 5 Ekim 1960,

s.1) demiş ve suçların cezalarının ağır olacağı düşüncesini uyandırmıştır.

Yargılamalar henüz başlamıştır ancak Öncü, çoğu meselenin hükmünü vermiştir. Gazetenin 14 Ekim 1960 tarihli manşeti, 'Bir suç devrinin hesabını verecek olanlar bugün Adalet huzurunda' şeklindedir. Alt başlıkta ise şu ifadeler yer almıştır: 'Cinayetten adi hırsızlığa kadar her çeşit suç işlemiş olan düşükler çetesinin yargılaması bugün başlıyor'. Bu ifadelerle daha mahkeme karar vermeden, dava sonuçlanmadan gazete, hüküm vermiş ve tüm sanıkları suçlamıştır. Haberin alt metninde ise şu ifadeler yer almaktadır: "Tarihî yargılama bu sabah saat 9:30'da başlıyor. Hak..Hürriyet.. Demokrasi... diye bağıra bağıra milleti aldatarak iktidara geldikten sonra, doğru olan her şeye sırt çevirmenin, hak ve hürriyetleri gasbetmenin sonucu olarak iktidar mevkiinden Yasıada'ya düşenler hesap vermeye başlayacaklar. Yüksek Adalet Divanı yargılama sonunda, mensupları, cinayetten adi hırsızlığa kadar her suçu işleyen bir Çete hakkında en adil kararı verecek (Öncü, 14 Ekim 1960, s.1).

Davanın ikinci günü ile ilgili yer alan haberin spotu ilginçtir: "Duruşma sabahı düşükler erken kalktı, tıraş oldu, yeni elbiselerini giydi. Ümitliler yemeğini bitirdi" (Öncü, 16 Ekim 1960, s.1). Davalara konu olan suçların gazetede yer alışı biçimleri de tek yönlüdür. Kişilere yönelik isnat edilen suçlar, basitlik, ucuzluk, ahlâka aykırılık çerçevelerinde ele alınmıştır. Örneğin, 'İlk Dâva: Tazı Satışı' başlıklı bir haberde bir tazı ile Celal Bayar'ın fotoğrafı yan yana konulmuş, tazı fotoğrafının altında 'suç konusu', Bayar'ın fotoğrafının altında ise 've sanık' ifadeleri yer almıştır. Haberde Celal Bayar'ın kendisine Afgan Kralı tarafından hediye edilen ve değeri bin lira eden tazıyı, siyasi nüfuzunu kullanarak hayvanat bahçesine 20 bin liraya sattığı ve bu parayı da İzmirli DP'lilere yolladığı ifade edilmektedir (Öncü, 9 Ekim 1960, s.1). Konuyla ilgili bir başka haberde ise "Ne garip bir tecellidir ki 'Asrın Dâvası' en büyük suçlunun en küçük suçuyla başlıyor. Aslında bir devletin en yüksek makamını işgal eden bir insanın bunca küçük bir menfaat için alçalamış olması büyük bir suç sayılmak gerekir" (Öncü, 14 Ekim 1960, s.3) denilmiştir. Mahkeme konusu olamayacak bu basit meselelerin gazetede bu şekilde yer alması, DP'lilerin kamuoyu zihninde önemsizleştirilmesi, değersizleştirilmesi yönünde yürütülen bir algı yönetiminin sonucudur.

6. Öncü'nün Siyasal Partilere Bakışı ve Bu Partilerle İlişkisi

Gazetenin MBK'ya, orduya bakışı doğal olarak siyasi tavrını da belirlemektedir. 27 Mayıs'ı bir devrim olarak okuyan gazete, DP'nin tüm eylemlerine karşı negatif ve eleştirel bir tavır sergilemiş, hatta DP'lileri çoğu zaman ihanetle de suçlamıştır. Bunun karşısında gazetenin CHP konusunda olumlu yaklaşım sergileyeceği düşünüldürken Öncü mesafeli bir tavır çizmiş, hatta kimi zaman CHP'ye karşı muhalif bir duruş da sergilemiştir. Çünkü gazete, başyazar Aydın Yalçın sayesinde YTP çizgisine girmiştir. Sonraki dönemde Kuvvet Başarı-Müşerref Hekimoğlu yönetiminde ise TİP yanında yer alacaktır. Bu bakımdan farklı siyasi partilerin etkisinde hareket eden gazetenin partilere ve parti politikalarına bakış açısı da ayrı bir önem taşımaktadır.

İkinci sayısında sürmanşetten 'Celal Bayar ve Adnan Menderes Tevkif Edildiler' başlığıyla çıkan haberin metninde, 'düşük Cumhurbaşkanı Bayar ile düşük Başbakan Men-

deres' ifadeleri kullanılmıştır. 'Düşük' ifadesi 'devrik' lider anlamını taşısa da 'düşük' sözcüğü aslında semantik olarak olumsuz bir hale de vurgu yapmaktadır ve özellikle seçildiği düşünülmektedir. Pek çok haberde bu ifade özenle kullanılmıştır. 'Düşüklerle ilgili olan sokak adları dün değiştirildi' başlıklı haberin metninde, "Başkentliler, bugünden itibaren geçtikleri sokak ve meydanlardaki direklerde düşük adlarına rastlamayacaklar. Ankara'da yıllarca bir çiftlik havası yaratan bu levhaların yerine, Devrim hükümeti, halkın özlediği adları koydurtmaya başladı." Buna göre: Menderes Sokak yerine Arı Sokak, Aygünler Sokak yerine Geçim Sokak, Server Somuncuoğlu Mahallesi yerine Birlik Mahallesi, O. Şevki Çiçekdağ Meydanı yerine Dikimevi Meydanı ve Kızılay yerine Hürriyet denilmiştir. Bugün bunlardan Dikimevi ve Birlik Mahallesi hala bu isimle anılmaktadır (Öncü, 28 Ağustos 1960, s.1).

Haberlerde kimi zaman 'düşük Bayar' ifadelerine de rastlanmaktadır. "İki gün oksijen çadırında tedavi edilen ve belirli aralıklarla oksijen verilen düşük Bayar dün koğuşunda yatağına yatırıldı. Dün gece geç vakit Yassıada'dan şehrimize gelen Millî Birlik Komitesi üyesi Orhan Kabıbay Bayar'ın sağlık durumu ile ilgili sorumuza "Normal! Yalnız Bayar hiç konuşmuyor!" diye cevap verdi" (Öncü, 28 Eylül 1960, s.1) denilen haberde, Bayar 'düşük' ifadesiyle nitelendirilirken, MBK üyelerinin rütbeleriyle yazılmaları dikkat çekicidir. DP yöneticileri olumsuz çağrı yapan sıfatlarla nitelenirken, MBK üyelerinin saygınlıkları korunmuştur

Haberlerde DP ile ilgili olumsuz ifadelerle yer veren gazetede DP üzerine kullanılan dil de negatif yönlüdür ve sonuç net olmasa bile kesin yargılıdır. Haber nitelemelerindeki tasarımlar bunu kanıtlar niteliktedir. 'Düşüklerin tevkifine hızla devam ediliyor' başlıklı haberin ayrıntılarında şu ifadelerle yer verilmiştir: "Eski devirden kalmış olan Pavyon borçları binlerce lirayı buluyor", 'Sadece bir pavyona olan borç 177 bin 684 Lira'. Haberde 47 Klübün faturalarını imzalayanların Başbakanlık eski Özel Kalem Müdürü Arif Özgen, Basın Yayın Eski Genel Müdürü Altemur Kılıç ve Eski Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu olduğu belirtilmiş ve "47 Kulübe olan ziyafet borçlarının tarih ve fatura numaralarıyla birlikte listesi şudur (Öncü, 28 Ağustos 1960, s.1) denilerek liste sunulmuştur. Bir başka haberde ise 'Menderes çiftliğinin vergisi örtülü ödenekten ödenmişti' başlığıyla "Başbakanlık ettiği sürece, hazineye bir kuruluş maaş almadığı propagandası yayılan düşük Başbakan Adnan Menderes'in Aydın'daki Çakırbeyli çiftliğinin vergilerinin de örtülü ödenekten ödendiği anlaşıldı. Bununla ilgili makbuzlar tek tek gözden geçiriliyor" (Öncü, 3 Eylül 1960, s.1) haberi verilmiştir. Bu negatif tavır yargılama davalarının haberlerinde de görülmektedir. İlgili haberlerde, Adnan Menderes gayrimeşru ilişkileriyle, cinayetle "Öncü, "A. Menderes'in gayrimeşru çocuğunun mezarı bulundu" (Öncü, 6 Eylül 1960, s.1), Celal Bayar rüşvet (Öncü, 17 Eylül 1960, s.1) konularıyla yer almıştır.

Gazetede genel olarak CHP ve İnönü sempatanlığı egemendir. Ancak gazetede önemli bir figür olan Aydın Yalçın, CHP karşısında tavrılıdır. Bunda Aydın Yalçın'ın yeni bir siyasal parti oluşumunun içinde olmasının da etkisi vardır. Gazetede ağırlıklı olarak, DP, Yassıada, devrimler gibi konular yer aldığı için CHP ile ilgili haber ve içerikler azınlıkta kalmıştır. Ancak CHP ve İnönü hakkında olumlu haber yapmak için bazı fırsatların da kullanıldığı dikkat çekmektedir. Kişisel günler siyasal mesaj vermek için bir fırsat olarak görülmüştür. Örneğin Fikret Ekinci, İnönü'nün doğum gününe dair kaleme

aldığı yazısında, İnönü'nün doğum günün kutlamanın yanı sıra devlet hayatındaki başarısını da Cemal Gürsel'le ilişkilendirmiş, ikisinin de önemli ortak yönlerinden birinin bu olduğunu vurgulamıştır. İkinci yazısında ayrıca, "İnsan düşünüyor da, ürperiyor. Bu Türk efendisi 77 yaşına 1950'den sonra ulaşmasa idi, bugünkü sahtekarlar bir hürriyet kahramanı, o bir diktatör olarak tarihe geçecekti. İnsan adaletinin nisbiliği yanında, ilahi adalete inanmak gerekir" sözleriyle de İnönü'nün hala hayatta olmasından duyduğu memnuniyeti ifade etmiştir (İkinci, 25 Eylül 1960, s.3).

Öncü'nün YTP ile olan ilişkisi tartışmalara neden olmuştur. Gazete başlangıçta bu duruşu reddetse de zaman içerisinde giderek artan bir yoğunlukla sayfalardaki YTP ağırlığı dikkat çekmektedir. Ülkede üçüncü partinin kurulacağı yönünde söylentiler ve Aydın Yalçın'ın bununla ilgisi, Öncü'nün konuyu manşete taşımasıyla daha da bir resmîyet kazanmıştır. Örsan Öymen ve Mete Akyol'un kaleminden çıkan 'Yeni Partinin ilk toplantısı yapıldı' başlıklı haberde, toplantının Hikmet Belbez'in evinde yapıldığı ve katılımcıların şu isimler olduğu belirtilmiştir: Ekrem Alican, Cihat İren, DanişKoper, Feridun Üstün, Aydın Yalçın, MünciKapani, Orhan Mersinli, Celâl Cündoğlu, Faruk Caner, Fikret İkinci, Kılıçaslan Onal ve Cahit Talas. Öncü ekibinin parti karargâhını tespit etmek için günlerce uğraştığı, fakat başyazar Aydın Yalçın ve fıkra yazarı Fikret İkinci'nin toplantılarda bulunmasına rağmen kendilerinden en ufak bilgi sızmadığı da haberde ifade edilmiştir (Öncü, 27 Kasım 1960, s.1)

YTP kurulduktan sonra partiyle ilgili bütün gelişmeler gazetede yer almasına rağmen yeni kurulan diğer partilere sayfalarda bu kadar yer verilmemiştir. Ancak YTP pek çok kişi tarafından eleştirilere de uğramış bir partidir. Yeni parti oluşumuyla ilgili olarak bir yazısında eleştirilerden şikayet eden Aydın Yalçın, "Demokrat Parti kapatıldıktan sonra, onun yerini dolduracak, yeni bir siyasi teşekkülün hazırlıklarıyla meşgul olduğumuz şu günlerde, bazı yazarların kaleminden korku ve endişe ifade eden yazılar okuyoruz" sözleriyle YTP'yi eleştiren kişilerin kimler olduğunu da belirtmiştir: "Bir kısım C.H.P.liler, resmi ve yarı resmî organları vasıtasıyla bu konuya şu açıdan bakıyorlar: D.P. dağıldıktan sonra, bu parti taraftarlarının tekrar toparlanmasına imkân vermeyecek şekilde sür'atle seçimlere gidilmelidir. Bu zevata kalırsa, böylece, serbest seçim müessesisiyle hem demokrasinin zevahiri korunmuş olur, hem de kendileri elçabukluğuyla iktidara sağlamca yerleşirler" (Aydın Yalçın, 7 Şubat 1961, s.1).

YTP'yi, DP yıkıldıktan sonra Türk milletinin ve Türk aydınlarının, yeni bir siyasi düzen kurma, yeniden toparlanma ve millete kılavuzluk etme teşebbüsüne cesaretle atılışını ifade eden parti olarak anlatan Aydın Yalçın'ın gözünde diğer partilerin duruşu şöyledir: CHP tek parti devrinin izlerini taşımaktadır ve uzun mazisi içinde, iktidara hiçbir devre seçimle gelmediği için, eşit şartlarla rekabet edilen demokratik süreçte, derin bir kendine güvensizlik içindedir. AP; 27 Mayıs Devrimi'ni kendileri için bir felaket sayan, bunun, çıkmaza giren bir rejim buhranını halletmek için, başvurulmuş son çare olduğunu kabul etmeyen, müfrit kimselerin görüş ve hissiyatına dayanmaktadır. CMKP ise kuruluşunda bir evham ve efsaneye dayanan bir harekettir ve yeni şartlar içinde hadiselerin taziyikine dayanamayacaktır (Yalçın, 1 Temmuz 1961, s.1)

Fotoğraf 3: "Sessiz Münazara", Aydın Yalçın, Öncü, 1 Temmuz 1961.

Öncü'nün son dönemi, gazetenin Kuvvet Başarı ve Müşerref Hekimoğlu'nun kontrolüne geçtiği ve aynı zamanda da Türkiye İşçi Partisi'nin (TİP) siyasi hayata katıldığı döneme denk gelmektedir. Bir önceki yönetimle birlikte YTP'nin sözcülüğü yapan gazete, son döneminde de TİP'e yakın durmuştur. Bu yakın duruş gazetenin içeriğindeki metinlerde de kendini göstermiştir.

Gazetede dikkat çekici en önemli nokta siyasi eğilimlere doğru haber çizgisinin değişmesidir. Önceki dönemde YTP haberlerinin yoğun olarak görüldüğü gazete sayfalarında, özellikle 1962 Mayıs-Haziran döneminde işçi haberlerine ilişkin artan bir yoğunluk gözlenmektedir. Bu fikir değişimi zaten Müşerref Hekimoğlu'nun hem YTP için hem de TİP için yazdığı yazılarda kendini göstermektedir. YTP ilgili olarak Müşerref Hekimoğlu düşünce ve eleştirilerini şöyle ifade etmiştir: "Yeni Türkiye Partisi'nin kuruluş günlerini hatırlıyorum. Yeni Türkiye adı çok sıcak gelmişti bana. Yeni bir Türkiye yaratmak için politika hayatımıza yeni bir program, yeni sloganlar, yeni kavramlar getiren bir parti düşünmüştüm. Statükocu partilerin karşısında, yeni sesler duyuran, ileriye çevrik bir parti. Parti Genel Başkanı, ihtilal hükümetinin ilk maliye bakanıydı. Yanında politika dürüstlüğüyle tanınmış arkadaşları. Ama bu kadarı yetmiyor. Nitekim seçim sürecinde bu parti de eski metotlarla çıktı karşımıza. Yeni bir şey söylemedi. Yeni bir isim getirmede, aynı okulda yetişmiş politikacılar kapısını açmaktan çekinmedi. Seçimden sonraki

süreyi de iç çekişmelerle geçirmek sorunda kaldı. Alican'ın hükümet programına ait konuşması dışında Yeni Türkiye adına yakışır hiçbir şey duymadık bu partiden (Hekimoğlu, 9 Nisan 1962, s.3)

Hekimoğlu'nun TİP ile ilgili görüşleri ise şöyledir: "Türkiye İşçi Partisi aydın kişileri çok yakından ilgilendiriyor. Çünkü kuruluşu da, yapılışı da, öteki partilerden ayrılıyor. Bugünkü partiler mutlu bir azınlığa dayanıyor, ağaların sözcülüğünü yapıyor. Mutlu azınlığın dışında kalan halk yığınları seslerini duyuramıyor. Bir ümit kapısı diye destekledikleri partilerin halktan uzak davranışları karşısında yalnızlığa düşüyorlar. Türkiye İşçi Partisi bu yalnızlıktan kurtulmak amacıyla doğdu."

Fotoğraf 4: Öncü, 20 Ağustos 1962.

Hekimoğlu ayrıca, 27 Mayıs'tan sonra Orgeneral Cemal Gürsel'in "Bu memlekette bir sosyalist partinin gereğine inanıyorum" söylediğini iddia ederek, TİP'in siyasal zeminde gerekli ve meşru olduğunu da ifade etmiştir (Hekimoğlu, 19 Ağustos 1962, s.3)

TİP'in kuruluşundan sonra hem haberlerin hem de başyazının genel ağırlığı işçi sorunları, emek, işçi sınıfı, örgütlenme çerçevesinde gelişmiştir. Bu yazılardan birinde yer alan "Emekten yana bütün aydınların işçi sınıfının Öncülüğünde birleşmesi gerekir. Fikir ayrılıklarının, doktrin çekişmelerini bir yana bırakıp birleşik amaç çerçevesinde kümelenmelidirler (Öncü, 21 Ağustos 1962, s.1)

Sonuç

Öncü, 27 Mayıs 1960 Darbesi'ne zemin oluşturan bilgi birikimiyle ortaya çıkmıştır. Yayın dönemi boyunca gazete, MBK'ya olan bağlılığını, 27 Mayıs'a olan inancını sürekli

vurgulamış, 27 Mayıs'ın ve MBK'nın meşru zeminini sağlamaya çalışmıştır.

Öncü'de genel bir militarist hava hâkimdir ve bu 27 Mayıs'a, MBK'ya, askere ve orduya olan bakış açısını şekillendirmiştir. 27 Mayıs'ı 'ihtilâl', 'devrim' olarak okuyan gazete, bu dönemi, bir devrimin tarihi ve muhteşem bir dönemin başlangıcı olarak tanımlamaktadır. Gazete 27 Mayıs'la ilgili olarak kullandığı tüm ifadelerde, bu tarihin yıldönümünde yaptığı hatırlatmalarda; devri yüceltmiş, meşrulaştırmış, 27 Mayıs'ı ve getirdiklerini özenle sahip çıkılması, korunması gereken değerler olarak sunarak algı yönetimi yapmıştır. Gazeteye göre; 'devrim' bir önceki süreçten kopuş, Atatürk ilkelerine geri dönüştür ve 27 Mayıs özgürlüktür. Ekonomide, eğitimde, sosyal hayatta 'Devrim hükümetinin faaliyetleri takdir edilirken, MBK üyeleri yüceltilmiş, vatanseverlik, sevecenlik, saygı, içtenlik tavırlarıyla aktarılmış, okuyucuların gözünde söz konusu kişilerin karizması oluşturulmuş ve pekiştirilmiştir. Ancak DP'liler rüşvet, yolsuzluk, eğlence, gayrimeşru ilişkiler, din simsarlığı haberleriyle ilişkilendirilerek negatif özellikleriyle sunulmuştur. Böylece bu kapsamda inşa edilen her metinde 'darbenin haklılığı'na vurgu yapılmıştır. DP'lilerin, özellikle de Adnan Menderes'in özel hayatı magazinleştirilerek sunulmuş, tüm ayrıntılar sayfalara manşet haber olarak taşınmıştır. Gazetenin, kamuoyu üzerinde MBK'nın olumlu imajının çizilmesine duyduğu bu ihtiyaç önemlidir. Bu ihtiyacın temelinde, DP'ye oy vermiş ya da sempatisi olan geniş kitlenin gözünde de meşruluk sağlama ve yeni siyasi kimliğine etki etme anlayışının olduğu düşünülmektedir.

Gazetenin MBK'ya olan 'gönül' yakınlığının yanı sıra MBK ile olan parasal ilişkisi de dikkat çekicidir. Ordu mensuplarına yakınlıklarıyla bilinen gazete yazarlarından Müşerref Hekimoğlu ve Kuvvet Başarır'ın Öncü'yü devralırken bazı Milli Birlikçilerden parasal destek aldıklarını ifade etmesi önemlidir. Bu parasal ilişki, gazetenin 'meşruiyet aracı olarak' nasıl çalıştığına bir başka göstergesi olmasının yanı sıra meslek etiğini ve pratiğini de tartışmalı hale getirmiştir.

Gazete ideolojik açıdan farklı fraksiyonlar içine girerek kısa yayın dönemi boyunca ilginç dönüşümler göstermiş, ideolojik bir aygıt olarak çalışmaya devam etmiştir. Buna bağlı olarak gazetede 2 temel farklı ekonomik yön vardır. İlki Aydın Yalçın ve YTP çizgisindeki liberal ekonomi anlayışı, diğeri ise TİP çerçevesinde gelişen ve liberal ekonominin ülke gerçekleriyle uyuşmadığı ve sosyal adaleti sağlamadığı gerekçesiyle savunulan devletçi politikadır. Hatta son döneminde CHP ve İnönü, devletçilik ilkesinden uzaklaştığı için suçlanmıştır.

Öncü'nün tarihi, 1960'tan sonraki süreçte Türkiye'de basın-ordu-siyaset ilişkilerine de ışık tutmaktadır. Askerî darbe dönemlerinde meşruiyet aracı olarak çalışan pek çok gazete incelendiğinde Öncü'yle benzer tavırlar göstereceği düşünülmektedir. Basının, tarihte birçok örnekte olduğu gibi bugün de en temel sorunu, iktidarın meşruiyet aracı olarak çalışması, ekonomik ve siyasal bağımlılığıdır. Bağımlı olan basın, rıza üretimi sistemi içine girerek kendinden beklenildiği şekilde söylemler geliştirir ve bağımlı olduğu yapının gündemini aşılır ve savunur. Basının ideal görevlerini yerine getirebilmesi için tüm bu yapılardan kurtulması gerekmektedir. Dolayısıyla mevcut ekonomik ve siyasal yapılar buna izin vermese bile basının 'siyasi ve ekonomik' bağımsızlığı konusunda alternatif fikirler üreterek çalışmalar yapmanın önemli olduğu düşünülmektedir.

Kaynaklar

- Akgün, S.K. (2009). 27 Mayıs: Bir İhtilal Bir Devrim Bir Anayasa, Ankara: ODTÜ Yayıncılık.
- Avcioğlu, D. (1998). Türkiye'nin Düzeni. İstanbul: Tekin Yayınevi.
- Benton, T. (2008), Sosyolojik Düşüncede İz Bırakanlar. (H. Şen Çev.), R. Stones (Der.). Louis Althusser (s. 240-241), İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Burçak, R. S. (1988). Türkiye'de Askeri Müdahalelerin Düşündürdükleri. Ankara: Gazi Üniversitesi Basın Yayın Yüksekokulu Matbaası.
- Duayen Gazeteciler 3. (2005). S. Coşkun (Ed.), Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Duayen Gazeteciler. (2003). S. Coşkun (Ed.), Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi
- Eagleton, T. (2005). İdeoloji. (M. Özcan, Çev.), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Erdoğan, İ. (2009). Türkiye'de Gündem Belirlemede Baskı Gruplarının Rolü: Avrupa Birliği Müzakere Süreci Örneğinde Siyaset-Medya-Kamuoyu İlişkisi. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erkanlı, O. (1972). Anılar... Sorunlar... Sorumlular. İstanbul: Baha Matbaası.
- Gürsoy, İ. (2013). Medyadaki Darbe Geni. İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Hale, W. (1996). Türkiye'de Ordu ve Siyaset. İstanbul: Hil Yayınları.
- Hekimoğlu, M. (1975). 27 Mayıs'ın Romanı. İstanbul: Çağdaş Yayınları.
- Hekimoğlu, M. (1990). Başkent Günleri. İstanbul: Çağdaş Yayınları.
- Herman, E. S. Ve Chomsky, N. (2006) Kitle Medyasının Ekonomi Politikası: Rızanın İmalatı. İstanbul: Aram Yayıncılık.
- İpekçi, A. ve Coşar, Ö.S. (1965). İhtilalin İç Yüzü, İstanbul: Uygun Yayınevi.
- Karluk, R. (2009). Türkiye Ekonomisinde Yapısal Dönüşüm, İstanbul: Beta Yayınları.
- Keyder, Ç. (2004). Türkiye'de Devlet ve Sınıflar. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Oktay, C. (2010). Siyaset Bilimi İncelemeleri. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Öymen, Ö. (2011). Bir İhtilal Daha Var, (E-Kitap). İstanbul: Doğan Egmont Yayıncılık.
- Seyhan, D. (1966). Gölgedeki Adam. İstanbul: Yayınevi yok.
- Şimşek, M. (2006). Yarım Kalan Devrim Rüyası, İstanbul: Alfa Yayınları.
- Üner, C. (1971). Türkiye'de Otomobil Sanayininin Tarihçesi. Mühendis ve Makine Dergisi, 166, 261-267.

Sürelî Yayınlar

- (1960, 10 Ekim). Yassıada'dan ilk resimler. Öncü, s. 6.
- (1960, 14 Ekim). Bir suç devrinin hesabını verecek olanlar bugün adalet huzurunda. Öncü, s.1.

- (1960, 14 Ekim). Üç numaralı kahraman: Tazı. Öncü, s. 1.
- (1960, 16 Ekim). Yassıada'da ikinci gün. Öncü, s. 1.
- (1960, 17 Eylül). Bayar yabancılardan rüşvet almış. Öncü, s.1.
- (1960, 26 Ağustos).Yolumuz. Öncü, s.1.
- (1960, 27 Ağustos). Huzur ihtiyacı ve gayret seferberliği.Öncü, s.3.
- (1960, 27 Kasım). Yeni Partinin ilk toplantısı yapıldı. Öncü, s. 1.
- (1960, 28 Ağustos). Düşüklerin tevkifine hızla devam ediliyor. Öncü, s. 1.
- (1960, 28 Ağustos). Düşüklerle ilgili olan sokak adları dün değiştirildi. Öncü, s. 1.
- (1960, 28 Ağustos). Sakin kararlı devlet başkanı. Öncü, s.2.
- (1960, 28 Ekim). Üniversitede büyük tasfiye.Öncü, s.1.
- (1960, 28 Eylül). Celal Bayar dün oksijen çadırından çıkarıldı. Öncü, s.1.
- (1960, 3 Eylül). Menderes çiftliğinin vergisi örtülü ödenekten ödenmişti. Öncü, s.1.
- (1960, 6 Eylül). A. Menderes'in gayrimeşru çocuğunun mezarı bulundu. Öncü, s. 1.
- (1961, 14 Kasım). Öncü ve Zafer kapatıldı. Milliyet, s. 1.
- (1961, 14 Kasım). Öncü ve Zafer kapatıldı. Ulus, s. 3.
- (1961, 23 Mart).Güçlüklere yenecek ve neticeye varacağız. Öncü, s.1.
- (1961, 27 Mart). Basın. Akis, s. 21.
- (1961, 29 Mayıs).3 Bayramı birden kutladık. Öncü, s.1.
- (1962, 27 Mayıs). 27 Mayıs amacına mutlaka varacaktır, Öncü, s.1.
- (1962, 9 Kasım). Okurlarımıza gerekli açıklama. Öncü, s.1.
- Akyol, M. (1961, 21 Şubat). 147'ler anlatıyor. Öncü, s. 2.
- Ekinci, F. (1960, 16 Eylül). Yeni devir. Öncü, s. 3.
- Ekinci, F. (1960, 23 Ekim). Komite ve Adalet. Öncü, s. 3.
- Ekinci, F. (1960, 25 Eylül). Mutluluğun sırrına eren İnönü. Öncü, s. 3.
- Yalçın, A. (1960, 1 Ekim). İlim ve Demokrasi. Öncü, s.1.
- Yalçın, A. (1960, 2 Kasım). Devrimin başarı şansı. Öncü, s.1.
- Yalçın, A. (1960, 22 Eylül). İki yol vardır. Öncü, s.1.
- Yalçın, A. (1960, 26 Ağustos). Yol kavşağında bir Öncü.Öncü, s.1.
- Yalçın, A. (1960, 29 Ekim). Üniversitede tasfiye. Öncü, s.1.
- Yalçın, A. (1960, 5 Ekim). Adalet Dağıtımı. Öncü, s. 3.
- Yalçın, A. (1961, 1 Temmuz). Sessiz Münazara, Öncü, s. 1.

- Yalçın, A. (1961, 28 Aralık). İhtilal mi, reform mu?.Öncü, s.1.
- Yalçın, A. (1961, 7 Şubat). Korku Politikası. Öncü, s. 1.
- Yalçın, A. (1961, 9 Ocak). 147'ler meselesi. Öncü, s. 1.
- Yalçın, A.(1960, 16 Ekim). Mahkemelerden beklediğimiz. Öncü, s.1.